

СЛУЖБОВО-БОЙОВА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

SERVICE AND COMBAT TRAINING AS THE BASIS OF THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF POLICE OFFICERS

У статті розглядається службово-бойова підготовка як невід'ємний елемент професійної діяльності поліцейських, що забезпечує їхню готовність до дій у складних і ризикових умовах сучасного безпечного середовища. Проведено комплексний аналіз сучасного стану організації підготовки працівників Національної поліції України, окреслено структуру, зміст та основні складові службово-бойової підготовки, а також підкреслено її роль у формуванні практичних умінь, фізичної та психологічної стійкості, морально-етичних якостей та здатності до прийняття ефективних рішень у кризових ситуаціях.

Досліджено нормативно-правове та науково-методичне забезпечення службово-бойової підготовки, включно з ключовими законами, відомчими положеннями, концептуальними документами та навчально-методичними матеріалами. Виявлено основні проблеми та суперечності в організації підготовки, серед яких нерівномірність рівня підготовленості поліцейських у різних регіонах, обмеженість матеріально-технічної бази, недостатня інтеграція психологічних компонентів у навчальний процес, відсутність уніфікованих методик оцінювання та обмежене використання сучасних інноваційних технологій у навчанні.

У статті запропоновано напрями вдосконалення системи службово-бойової підготовки, зокрема оновлення нормативно-правової бази, модернізацію змісту та форм занять, інтеграцію фізичної, тактичної, психологічної та правової підготовки, розвиток інноваційних методів навчання, підвищення кваліфікації інструкторсько-викладацького складу, а також впровадження системи об'єктивного оцінювання результатів. Реалізація цих заходів сприятиме формуванню високопрофесійного поліцейського корпусу, здатного ефективно діяти в умовах сучасних загроз, підвищуючи рівень надійності, готовності до дій та результативності службової діяльності.

Отримані результати можуть бути використані при розробці навчальних програм, методичних рекомендацій, у підготовці та підвищенні кваліфікації поліцейських, а також у практичній діяльності правоохоронних органів для оптимізації системи службово-бойової підготовки.

Ключові слова: компетентність, підготовка кадрів, тактика, стресостійкість, методика навчання.

The article considers service and combat training as an integral element of the professional activities of police officers, ensuring their readiness for action in the complex and risky conditions of the modern security environment. A comprehensive analysis of the current state of the organization of training of employees of the National Police of Ukraine is carried out, the structure, content and main components of service and combat training are outlined, and its role in the formation of practical skills, physical and psychological stability, moral and ethical qualities and the ability to make effective decisions in crisis situations is emphasized.

The regulatory, legal and scientific and methodological support for service and combat training is studied, including key laws, departmental regulations, conceptual documents and educational and methodological materials. The main problems and contradictions in the organization of training are identified, including the uneven level of preparedness of police officers in different regions, limited material and technical base, insufficient integration of psychological components into the educational process, the absence of unified assessment methods and limited use of modern innovative technologies in training.

The article proposes directions for improving the system of service and combat training, in particular, updating the regulatory and legal framework, modernizing the content and forms of classes, integrating physical, tactical, psychological and legal training, developing innovative teaching methods, improving the qualifications of instructors and teaching staff, as well as introducing a system of objective assessment of results. The implementation of these measures will contribute to the formation of a highly professional police corps capable of operating effectively in conditions of modern threats, increasing the level of reliability, readiness for action and effectiveness of official activities.

The results obtained can be used in the development of training programs, methodological recommendations, in the training and improvement of qualifications of police officers, as well as in the practical activities of law enforcement agencies to optimize the system of service and combat training.

Key words: competence, personnel training, tactics, stress resistance, training methodology.

УДК 351.74:37.015.3
DOI <https://doi.org/10.32782/ip/88.31>
Стаття поширюється на умовах
ліцензії CC BY 4.0

Ком'яга А.В.,
orcid.org/0000-0002-7683-4779
ст. викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ

Носкова Т.І.,
orcid.org/0000-0002-9143-0801
ст. викладач кафедри професійних та спеціальний дисциплін
Одеського державного університету внутрішніх справ

Мох Т.П.,
orcid.org/0000-0003-1187-5518
викладач кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасні умови функціонування Національної поліції України вимагають від поліцейських високого рівня професійної підготовленості, психологічної стійкості та готовності до дій у складних і динамічних ситуаціях службово-бойового характеру. Ефективне виконання службових обов'язків, зокрема під час забезпечення публічної безпеки, протидії злочинності, охорони громадського порядку чи участі

у спеціальних операціях, значною мірою залежить від належного рівня службово-бойової підготовки працівників поліції.

В умовах зростання суспільних загроз, гібридних викликів та підвищених ризиків для життя і здоров'я поліцейських особливої актуальності набуває формування системного підходу до організації службово-бойової підготовки як складової професійної діяльності. Вона є не лише

інструментом удосконалення індивідуальних навичок, а й важливим чинником забезпечення ефективності діяльності підрозділів поліції в цілому.

Однак, попри значну увагу до питання професійної підготовки персоналу Національної поліції, проблема методологічного, організаційного та наукового забезпечення службово-бойової підготовки залишається недостатньо розробленою. Це зумовлює потребу у науковому аналізі сутності, змісту та ролі службово-бойової підготовки як основи професійної діяльності поліцейських.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика професійної підготовки працівників правоохоронних органів активно досліджується у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. У працях з питань професійної освіти та підготовки поліцейських увага приділяється формуванню професійної компетентності, розвитку морально-психологічної стійкості, вдосконаленню фізичної та вогневої підготовки, а також питанням організації навчального процесу у відомчих закладах освіти [2, 7].

Науковці наголошують, що службово-бойова підготовка є невід'ємною складовою загальної системи професійної підготовки персоналу поліції. Вона охоплює комплекс заходів, спрямованих на формування у поліцейських практичних умінь і навичок, необхідних для виконання службових завдань у складних умовах, що пов'язані з ризиком для життя та здоров'я [1, 3].

Окремі дослідження акцентують на важливості інтеграції фізичної, тактичної, психологічної та правової підготовки в єдину систему службово-бойової підготовки, яка забезпечує здатність поліцейського діяти ефективно в екстремальних ситуаціях. У наукових працях підкреслюється також потреба удосконалення нормативно-правового забезпечення цієї діяльності, впровадження сучасних методів тренування, моделювання ситуацій та використання інноваційних технологій у процесі навчання [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових джерел засвідчує, що питання комплексного підходу до службово-бойової підготовки як до системоутворювального елементу професійної діяльності поліцейських потребує подальшого дослідження. Недостатньо вивченими залишаються аспекти міждисциплінарної інтеграції, оцінювання ефективності підготовки та її впливу на професійну надійність і результативність службової діяльності.

Метою дослідження є з'ясування сутності службово-бойової підготовки як системоутворювального елементу професійної діяльності поліцейських, визначення її ролі у формуванні професійної компетентності, готовності до дій у складних службових ситуаціях та підвищенні ефективності виконання завдань Національної поліції України.

Для досягнення поставленої мети передбачено розв'язання таких **завдань**:

1. Охарактеризувати сучасний стан організації службово-бойової підготовки в системі професійного навчання працівників поліції.

2. Проаналізувати нормативно-правові та науково-методичні засади забезпечення службово-бойової підготовки.

3. Виявити основні проблеми й суперечності у підготовці поліцейських до дій у складних службово-бойових умовах.

4. Запропонувати напрями удосконалення системи службово-бойової підготовки як чинника підвищення професійної надійності та результативності діяльності поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Система професійного навчання працівників Національної поліції України ґрунтується на положеннях Закону України «Про Національну поліцію» [6], Концепції розвитку системи професійної підготовки поліцейських та низці нормативних актів Міністерства внутрішніх справ. Її основною метою є формування у персоналу поліції необхідного рівня компетентності, професійної культури, морально-психологічної стійкості та готовності ефективно виконувати службові завдання в умовах підвищеного ризику.

У структурі професійної підготовки поліцейських службово-бойова підготовка посідає особливе місце, адже забезпечує практичну готовність працівників до дій у надзвичайних або конфліктних ситуаціях, що супроводжуються небезпекою для життя і здоров'я. Вона поєднує елементи фізичної, вогневої, тактичної, спеціальної, психологічної та правової підготовки, формуючи комплекс умінь, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань.

На сучасному етапі в Україні створено нормативну базу організації службової підготовки, визначено її мету, завдання, зміст і форми проведення. Зокрема, Положення про службу в органах внутрішніх справ [5] передбачає проведення занять із службово-бойової підготовки як складової системи безперервного навчання поліцейських.

У практиці підрозділів поліції використовуються різні форми організації занять: індивідуальні та групові тренування, навчально-тренувальні збори, спеціальні тактичні навчання, моделювання кризових ситуацій, участь у комплексних навчаннях спільно з іншими структурами сектору безпеки і оборони. У закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання запроваджуються інноваційні методики підготовки – використання віртуальних тренажерів, симуляційних технологій, елементів ситуативного моделювання.

У цілому, сучасна система службово-бойової підготовки перебуває на етапі поступового реформування, орієнтованого на стандарти Європейського Союзу та провідний досвід зарубіжних

поліцейських структур. Основний вектор змін спрямований на підвищення практичної спрямованості занять, розвиток індивідуальної відповідальності поліцейських за рівень власної готовності, а також на створення єдиної відомчої системи контролю якості підготовки.

Нормативно-правове забезпечення службово-бойової підготовки поліцейських України ґрунтується на положеннях національного законодавства, відомчих нормативних актів та стратегічних документів, що регламентують діяльність системи Міністерства внутрішніх справ.

Базовим законодавчим актом є Закон України «Про Національну поліцію» [6], який визначає загальні засади організації служби, принципи професійної діяльності та вимоги до рівня підготовки працівників поліції. У статтях закону підкреслюється обов'язок поліцейського постійно підтримувати належний рівень службової, фізичної та професійної готовності до виконання покладених обов'язків.

Ключовим підзаконним документом, що безпосередньо регулює процес організації підготовки, є Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом МВС України [4]. Цей нормативний акт визначає мету, завдання, принципи, зміст та форми службової підготовки, а також порядок контролю за її результатами. Відповідно до нього, службово-бойова підготовка є складовою загальної системи професійного навчання, спрямованою на вдосконалення спеціальних умінь, необхідних для дій у надзвичайних і бойових умовах.

Організація підготовки також регламентується Концепцією розвитку системи професійної підготовки поліцейських Національної поліції України, що передбачає поетапне вдосконалення системи навчання відповідно до європейських стандартів поліцейської освіти. У цьому документі визначено стратегічні напрями розвитку, серед яких – створення єдиного освітньо-тренувального простору, впровадження компетентнісного підходу, розвиток інституту інструкторів та стандартизація навчально-тренувальних програм.

До важливих нормативних актів належать також Положення про систему відомчої освіти і професійного навчання поліцейських, накази МВС України щодо організації фізичної, вогневої та спеціальної підготовки, а також відомчі методичні рекомендації, що визначають порядок проведення занять, вимоги до програм і критерії оцінювання.

На науково-методичному рівні службово-бойова підготовка розглядається як міждисциплінарна система, що інтегрує досягнення педагогіки, психології, тактики, фізичної культури, юриспруденції та безпекознавства. Методичне забезпечення розробляється у відомчих закладах вищої освіти МВС України, зокрема в Національній академії внутрішніх справ, Харківському національному

університеті внутрішніх справ, Львівському державному університеті внутрішніх справ та інших.

У науково-педагогічних працях обґрунтовано потребу у модернізації змісту підготовки з урахуванням новітніх загроз, розвитку технологій та міжнародних стандартів поліцейської діяльності. Зокрема, пропонується впровадження модульної системи навчання, практикоорієнтованих тренінгів, симуляцій екстремальних ситуацій, підвищення частки занять, спрямованих на формування командної взаємодії та стресостійкості.

Нині в Україні створюється єдиний освітньо-методичний простір для підготовки поліцейських, у межах якого розробляються стандарти навчальних програм і критерії оцінювання. Водночас зберігається низка проблем – зокрема, відсутність уніфікованої системи моніторингу якості підготовки, обмежене впровадження цифрових технологій та недостатня координація між навчальними закладами і практичними підрозділами поліції.

Таким чином, нормативно-правові та науково-методичні засади службово-бойової підготовки створюють фундамент для розвитку системи професійного навчання поліцейських, проте потребують подальшого вдосконалення з метою забезпечення єдності стандартів, практичної спрямованості та адаптації до сучасних викликів безпеки.

Незважаючи на наявність нормативного, організаційного та науково-методичного підґрунтя, система службово-бойової підготовки поліцейських в Україні залишається неоднорідною та потребує суттєвого вдосконалення. Її розвиток супроводжується низкою проблем і суперечностей, що негативно впливають на ефективність формування професійної готовності працівників поліції до дій у реальних екстремальних ситуаціях.

Однією з ключових проблем є відсутність єдиного координаційного центру або міжвідомчої структури, яка б забезпечувала узгоджене планування, моніторинг та оцінювання результатів службово-бойової підготовки в усіх підрозділах поліції. Унаслідок цього спостерігається різний рівень підготовленості поліцейських у різних регіонах, відмінності у методиках, програмах і критеріях оцінювання.

Проблемним є також недостатнє врахування специфіки службових обов'язків різних категорій поліцейських. Уніфіковані програми підготовки не завжди відповідають практичним потребам підрозділів особливого призначення, патрульної поліції чи оперативних служб.

Методичне забезпечення службово-бойової підготовки часто залишається недостатньо уніфікованим. Навчальні програми не завжди побудовані за компетентнісним принципом, а переважно орієнтуються на формальне виконання навчальних планів. Водночас оцінювання ефективності підготовки здебільшого базується на кількісних показниках (кількість занять, годин тощо), а не

на якісних критеріях – рівні сформованості практичних навичок чи готовності діяти в реальних умовах.

Існує також нестача інтегрованих занять, які б поєднували фізичну, тактичну, вогневу та психологічну підготовку в єдиний тренувальний процес. Через це втрачається цілісність формування професійної компетентності.

Сучасні реалії вимагають інтеграції у навчальний процес цифрових технологій, симуляторів, віртуальних полігонів, відеотренажерів тощо. Проте впровадження таких технологій здійснюється точково, без єдиної концепції та системної підтримки. Як наслідок – потенціал інноваційних методів не використовується повною мірою.

Отже, сучасна система службово-бойової підготовки поліцейських в Україні характеризується низкою структурних, методичних і ресурсних суперечностей, що стримують її розвиток. Їх подолання можливе шляхом удосконалення нормативної бази, оновлення змісту підготовки, забезпечення належного матеріально-технічного рівня та впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу до оцінювання результатів навчання.

Першочерговим напрямом є оновлення нормативно-правових актів, які регулюють організацію службово-бойової підготовки, з урахуванням сучасних викликів безпеки, досвіду бойових дій та міжнародних стандартів поліцейської діяльності. Доцільно забезпечити уніфікацію програм підготовки для різних категорій поліцейських із можливістю їх адаптації до специфіки окремих підрозділів (патрульних, слідчих, спецпризначенців тощо).

Важливо створити єдиний відомчий центр моніторингу якості підготовки, який координуватиме навчальні програми, контролюватиме результати оцінювання та забезпечуватиме інтеграцію відомчої освіти з практичними потребами поліції.

Необхідно розвивати комплексний, міждисциплінарний підхід, який об'єднує тактичну, фізичну, психологічну, вогневу й правову підготовку в єдину цілісну систему. Такий підхід має бути орієнтований на формування професійних компетентностей, а не лише на відпрацювання окремих технічних навичок.

Рекомендується активніше впроваджувати сценарні тренування, симуляційні вправи, командні місії та рольові ігри, що відтворюють реальні ситуації службової діяльності. Вони сприяють розвитку швидкого реагування, стресостійкості та злагодженості дій у складі підрозділу.

Удосконалення підготовки неможливе без підвищення кваліфікації осіб, які безпосередньо забезпечують навчальний процес. Доцільно створити систему сертифікації інструкторів службово-бойової підготовки, запровадити програми стажування в міжнародних поліцейських академіях, обмін досвідом із країнами ЄС і НАТО, а також стимулювати науково-дослідну діяльність у сфері поліцейської освіти.

Суттєвим напрямом є модернізація тренувальної інфраструктури – облаштування сучасних полігонів, тирів, класів для тактичних занять, кімнат психологічного тренінгу. Варто розширювати використання цифрових технологій, зокрема віртуальних симуляторів, VR-тренажерів, інтерактивних навчальних систем, які дають змогу моделювати широкий спектр реальних ситуацій без ризику для життя.

Також перспективним є створення єдиного електронного ресурсу (платформи) для зберігання, обміну та оновлення навчально-методичних матеріалів з різних аспектів службово-бойової підготовки.

Одним із найважливіших завдань є інтеграція психологічної складової в усі етапи навчального процесу. Регулярні тренінги з подолання стресу, розвитку емоційної стабільності, формування рішучості та командної взаємодії сприяють підвищенню професійної надійності – здатності поліцейського діяти ефективно навіть у критичних обставинах.

Важливо розробити єдину систему критеріїв і показників, які дозволять об'єктивно оцінювати рівень готовності поліцейського до дій у службово-бойових умовах. Така система має базуватися на компетентнісному підході та враховувати не лише результати тестування, а й практичні навички, психологічну стійкість, рівень прийняття рішень у змодельованих умовах.

Отже, удосконалення системи службово-бойової підготовки поліцейських має відбуватися на засадах комплексності, наукової обґрунтованості, практичної спрямованості та інноваційності. Реалізація цих напрямів сприятиме формуванню високопрофесійного поліцейського корпусу, здатного ефективно діяти в умовах будь-яких викликів і загроз сучасного безпекового середовища.

Висновки. Службово-бойова підготовка є ключовою складовою професійної діяльності поліцейських, що забезпечує їхню готовність до виконання службових завдань у складних і ризикових умовах. Аналіз сучасного стану підготовки свідчить про наявність структурованої нормативно-правової бази та науково-методичного забезпечення, проте відзначаються організаційні, ресурсні та методичні проблеми, які обмежують ефективність формування практичних умінь і психологічної стійкості працівників поліції.

Удосконалення системи службово-бойової підготовки потребує комплексного підходу, що включає оновлення нормативної бази, модернізацію змісту та форм навчання, розвиток інноваційних технологій, підвищення кваліфікації інструкторів і впровадження системи об'єктивного оцінювання результатів. Реалізація цих заходів сприятиме формуванню високопрофесійного поліцейського корпусу, здатного ефективно діяти в умовах сучасних викликів безпеки, підвищуючи рівень надійності та результативності діяльності Національної поліції України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Головков О.М., Олексієнко С.В., Скрипка О.М. Актуальні питання удосконалення різновидів службової підготовки поліцейських. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Том 2. № 83. С. 185–192. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.26>
2. Голодник Ю. М. Професійна підготовка правоохоронців як одна із найважливіших функцій держави. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 256–260. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.46>
3. Плахотний А. П. Вогнева підготовка, як основа службово-бойової діяльності поліцейських в сучасних умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми службово-бойової діяльності сил сектору безпеки і оборони України в умовах воєнного стану* : матеріали регіон. наук.-практ. конф. Дніпро : ДДУВС, 2022. С. 62–63. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/10445>
4. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text>
5. Про затвердження Положення про службу в органах внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>
6. Про Національну поліцію : Закон України редакція від 12.09.2025 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
7. Швець Д. В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки працівників правоохоронних органів. *Форум права*. 2017. №5. С. 441–446. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1206156>
8. Iorga V., De Hillerin P. J., Dancescu D., Geanta V. A. Importance of integrating psychophysical training into the holistic training program for law enforcement. *Journal of Physical Education and Sport*. 2024. Vol. 24 (issue 10). Art 269. Pp. 1434–1444. DOI: <https://doi.org/10.7752/jpes.2024.10269>

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.10.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025
 Дата публікації: 19.12.2025